

ДОСВІД БОЙОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ССО СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ВЕЛИКОБРИТАНІЇ В ЗОНІ ПЕРСЬКОЇ ЗАТОКИ (1990–2007 рр.)

© Фуртес О.О., Ткачук Д.А., 2009

З огляду на формування в Збройних силах України нового роду військ – Сил спеціальних операцій, розглянуто сили спеціальних операцій Великобританії та досвід їх бойового застосування.

Taking into account forming in Military Powers of Ukraine of new sort of troops – forces of the special operations in the article forces of the special operations of Great Britain and experience are considered them battle application.

Досвід бойового застосування збройних сил провідних країн світу в сучасних локальних війнах показує зростання ролі сил спеціальних операцій (ССО), особливо у боротьбі з іррегулярними збройними формуваннями. Молоді ЗС України, які також створюють сили спецоперацій, стоять перед дилемою: якими за завданнями, структурою та підготовкою будуть ці ССО? Аналіз наукових праць [1–8] дає підстави стверджувати, що елітні спеціальні підрозділи провідних країн світу, такі як “Дельта” США, КСК ФРН, перший парашутний полк морської піхоти Франції, ГРОМ Польщі в більшому або меншому ступені за структурою і програмою підготовки подібні до 22 полку спеціальної авіадесантної служби (САС) сухопутних військ Великобританії.

Мета роботи – визначити для ЗСУ найоптимальнішу модель створення національних ССО.

Сили спеціальних операцій Великобританії мають великий досвід бойових дій в локальних війнах, де показали високу бойову навченість та ефективність. Основними частинами ССО СВ Великобританії є три окремі полки САС. Окремі полки САС – 21, 22, 23 (місця дислокування відповідно в містах Лондон, Герефорд, Бірмінгем) були створені у 1947, 1950 і 1959 роках [1, с. 27].

Головними завданнями САС є:

- ведення розвідки для виявлення воєнних об’єктів в тилу противника (штаби, центри управління, вузли зв’язку, аеродроми, склади, засоби ракетно-ядерного нападу, засоби ППО тощо);
- проведення спеціальних заходів в тилу противника з метою знищення або виводу з ладу виявлених об’єктів, захоплення у полон та ліквідація військових й політичних діячів, захоплення документів, зразків озброєння та військової техніки;
- наведення авіації для нанесення ударів по об’єктах і розвідка результатів цих ударів;
- створення і підготовка партизанських загонів на території противника;
- участь у протипартизанській боротьбі;
- боротьба з тероризмом та звільнення заручників;
- охорона важливих посадових осіб і членів королівської родини;
- надання допомоги іншим країнам у підготовці спеціальних підрозділів.
- 22 полк повністю укомплектований особовим складом, а 21-й і 23-й полки є частинами кадру та входять до складу територіальної армії. Їх приписний контингент періодично проходить підготовку в навчальних центрах, залучається до навчань та призивається (на основі письмової заяви) для участі у бойових діях.

До складу 22-го полку САС входять: штаб (відділи планування і розвідки), штабна рота, чотири роти спеціального призначення (СпП) – А, В, D, G, резервна рота СпП – R і підрозділи

забезпечення (група саперів-підричників, ланка армійської авіації) – S. Крім того, в нього входить навчальний центр, оперативно-розвідувальний, антитерористичний та оперативно-дослідницький підрозділи. Загальна чисельність становить близько 700 осіб [2, с. 20].

Рота СпП є основним розвідувально-диверсійним підрозділом полку. Чисельність роти близько 80 військовослужбовців (6 офіцерів). При цьому рота “А” підготовлена до дій у джунглях, рота “В” спеціалізується на звільненні заручників та веденні бойових дій у місті, рота “D” відповідає за операції у високогірних районах, рота “G” – у пустельній місцевості та на плоскогір’ї. Кожна рота складається з групи управління та чотирьох взводів – парашутного, амфібійного, мобільного і гірського (по 16 осіб в кожному). Взвод розподіляється на чотири патрулі (відділення) – по чотири військовослужбовці (командир, заступник командира, радист і розвідник). Командує взводом офіцер, який входить до складу одного з патрулів.

Кожний взвод має свою спеціалізацію залежно від способу висадки і району, у якому потрібно діяти. Парашутний взвод призначений для дій в лісистій місцевості та джунглях (основний спосіб висадки – повітряний), амфібійний – для дій в узбережних районах (основний спосіб висадки – морський: надводний і підводний). Крім того, цей підрозділ проводить антитерористичні операції на морському транспорті. Мобільний взвод призначений для дій на відкритій місцевості (в пустелі й степу) на машинах (основний спосіб висадки – наземний), гірський – в гірській, а також у північних та арктичних районах (основний спосіб висадки – повітряний і морський (надводний)). Але однаковий курс базової підготовки, який проходять усі військовослужбовці САС та ротація кадрів під час служби, яка здійснюється командуванням полку. Військовослужбовці службу починають в одному з взводів, а потім переводяться в інший, що дає змогу діяти в різних районах (умовах).

Резервна рота формується за рахунок найбільш підготовлених резервістів зі складу 21-го та 23-го полків САС для виконання допоміжних завдань бойового забезпечення (патрулювання, забезпечення виходу бойової групи із району виконання завдання тощо). Крім того, військовослужбовці роти проходять підготовку щодо ведення глибинної розвідки у пустелі.

Антитерористичний підрозділ 22-го полку призначений для боротьби з тероризмом та звільнення заручників. Він являє собою ніби п’яту роту СпП чисельністю 68 осіб. Підрозділ також складається з чотирьох взводів по 16 військовослужбовців у кожному. Але кожний взвод складається з трьох груп – снайперів, спостереження і штурмового та виконує обов’язки, що відрізняються від тих, що покладені на військовослужбовців типового взводу СпП. В антитерористичному підрозділі періодично проходять службу усі військовослужбовці зі складу рот СпП. Ротація проходить у складі патруля (відділення), інколи – взводу. Один взвод підрозділу знаходиться в постійній готовності.

Підрозділи 22-го полку САС були скеровані в зону Перської затоки під час війни 1990–1991 рр., як найбоездатніші в британській армії. Спецназу були поставлені завдання з ведення розвідки, дальнього патрулювання і проведення диверсій на території Іраку та Кувейту.

Першими командування САС направило на територію Західного Іраку три розвідувальні патрулі в кількості 8 військовослужбовців у кожному. Вони були висаджені з вертольотів СН-47 посадочним способом. Патрулі мали завдання вести розвідку вздовж північного та центрального шосе з метою виявлення мобільних ракетних установок Р-17. Кожен член патруля ніс рюкзак вагою 65 кг зі спорядженням. Прибувши у визначений район, організувавши базу і спостережні пости, вони приступили до виконання завдання. Але низька мобільність піших груп та велика кількість військових частин іракської армії і населених пунктів виявили неефективність дій таких патрулів. Крім того, складні погодні умови унеможлилювали своєчасно провести евакуацію патрулів за допомогою вертольотів. Тому одна з груп була виявлена та захоплена у полон іракськими військовими, другій довелось пройти пустелею 220 км, щоб вийти в місце розташування своїх військ [3, с. 16].

Універсальність підготовки особового складу полку, який спроможний проводити спеціальні дії у різних умовах з застосуванням різного озброєння, дала змогу своєчасно відреагувати на провал початкового плану застосування ССО і швидко змінити тактику дій без додаткової підготовки

підрозділів. На територію противника були скеровані чотири мобільні розвідувальні загони САС на машинах “Лендровер” та мотоциклах. Їм були поставлені такі завдання: виявлення пускових установок Р-17, наведення авіації на виявлені ракетні установки, розвідка результатів нанесення ударів, самостійне знищення пускових установок (ПУ). До складу мобільного загону входило 12 машин та 2–3 мотоцикли. На кожній машині знаходилось три військовослужбовці: командир, водій та стрілок-оператор важкої зброї. Як вогнева установка на машинах розміщувалися ПТРК “Мілан”; 12,7-мм кулемет М2НВ або автоматичний гранатомет Мк-19. Викривши пускові установки ракет Р-17, командир загону або групи визначав їх координати за допомогою приладу супутникової навігаційної системи GPS передавав координати в центр управління ССО. Інколи при завданні авіаційних ударів бійці спецназу допомагали у наведенні за допомогою лазерних цілевказувачів. Дії мобільних розвідувальних загонів САС з пошуку та знищення ракетних комплексів Р-17 були високоефективнішими. Саме вони у значному ступені сприяли виконанню цього завдання в районі Західного Іраку, діючи в глибокому тилу противника протягом двох тижнів. Так, 3 лютого 1991 року розвідувальний дозор у складі трьох машин виявив колону іракських ракетних установок (14 машин) в районі міста Ар Рутбах. Після доповіді командувачу координати виявлених ракет розвідувальний дозор почав супроводжувати колону противника паралельним маршрутом. Через 10 хвилин американська авіація здійснила нальот на противника. Група спецназу доповіла про результати удару, після чого за допомогою ПТУР знищила пускові установки, що залишилися після авіанальоту [4, с. 335].

За досвідом війни в Перській затоці було удосконалено матеріально-технічну базу і підвищено якість бойової підготовки. Так, наприклад, була збільшена кількість вертольотів і модернізовані джипи. Під час підготовки особового складу ще більшу увагу зосередили на парашутній підготовці та тактиці дій у пустелі.

У лютому 1998 року підрозділи з оновленого полку САС були знову скеровані в зону Перської затоки під час проведення операції “Лис пустелі”. Головними завданнями спецназу стали ведення глибинної розвідки та порятунок пілотів збитих літаків НАТО [5, с. 78]. Залучення підрозділів ССО до пошуково-рятувальних операцій в тилу противника дає підставу стверджувати, що особовий склад САС не тільки підготовлений до ведення спеціальної розвідки, але й має добру медичну, рятувальну і технічну підготовку.

Проте основним іспитом для 22-го полку САС стала війна в Іраку, що почалася у 2002 році та продовжується до сьогодні.

Першим завданням САС було ведення розвідки. При цьому перевага була надана мобільним розвідувальним загонам на джипах та мотоциклах, що добре зарекомендували себе у війні 1990–1991 рр. Але, на відміну від війни з Іраком в 1991 році, підрозділи спецназу діяли не тільки в пустелі, а й поблизу міст та військових баз, що підвищило якість розвідувальної інформації, яка видобувалась для точності наведення авіації. Тактика САС була такою. Вертольоти висаджували посадочним способом розвідувальні загони за декілька десятків кілометрів від бази або населеного пункту (сумісно з особовим складом перевозилась і техніка). Вдень бійці не проводили дій, а вночі наближались до об’єктів розвідки та обладнували спостережний пункт (СП) та приступали до збирання інформації. На СП військовослужбовці знаходились декілька діб, а сама операція могла тривати тиждень [6, с. 72].

Після закінчення активної фази війни розпочався новий етап – війна з іррегулярними збройними формуваннями, що діяли партизанськими та терористичними методами в умовах великого міста. В операціях цього етапу війни САС показала велику перевагу своєї універсальної підготовки над такими “класичними” спецназами, як “зелені берети”, рейнджери та “тюлені” ЗС США. Вони, на відміну від британських ССО, готувалися до стандартних розвідувально-диверсійних операцій на місцевості проти більш-менш регулярних військ противника та не проходили курсу бойової підготовки щодо ведення бойових дій в місті та захоплення терористичних груп в багатоповерхових будинках. Прикладом таких дій є операція в місті Басра восени 2006 року, коли група САС знищила шість бойовиків під час штурму будинку [7, с. 15].

Крім штурмових операцій у місті, САС застосовувалась для звільнення заручників. Так бійцям британського спецназу вдалося звільнити кількох громадян західних держав, які працювали у цивільних організаціях та комерційних структурах.

Отже, можна зробити висновок, що у складі збройних сил Великобританії існують добре підготовлені в професійному відношенні сили спеціальних операцій, оснащені сучасними ОВТ, які мають досвід бойового застосування в різних регіонах світу і спроможні ефективно вирішувати найширше коло спеціальних завдань. На території Іраку САС довелося проводити різноманітні акції – від класичних розвідувально-диверсійних дій проти регулярних військ в умовах пустелі до протипартизанських і антитерористичних операцій проти іррегулярних формувань в умовах великого міста [8].

Отже, створеному у складі Збройних сил України командуванню ССО необхідно уважно вивчити досвід створення, підготовки та бойового застосування насамперед британського спецназу, як одного з найбоєздатніших та найуніверсальніших у світі.

1. Шмелёв Ю. Силы специального назначения Великобритании / Ю. Шмелев // *Зарубежное военное обозрение*. – 2006. – № 9. – С. 27–33. 2. Прокофьев С. Силы специальных операций сухопутных войск Великобритании / С. Прокофьев // *Зарубежное военное обозрение*. – 1999. – № 3. – С. 19–26. 3. Прокофьев С. Тактика действий и опыт боевого применения сил спецопераций сухопутных войск Великобритании / С. Прокофьев // *Зарубежное военное обозрение*. – 1999. – № 5. – С. 14–18. 4. *Энциклопедия спецназа. Краповые береты, рейнджеры, коммандос*. – М.: Яуза, Эксмо, 2008. – 480 с. 5. Райан М. *Энциклопедия сил специального назначения* / М. Райан, К. Менн, А. Стюлуелл / Пер. с англ. А. Гришина; Под ред. С. Дробязко. – М.: Изд-во Эксмо, 2004. – 256 с. 6. Гройсман Е. *Спецназ Великобритании: первые уроки* / Е. Гройсман // *Братишка*. – 2007. – № 9. – С. 70–73. 7. Владимиров В. *Наземная операция ВС США и их союзников против Ирака* / В. Владимиров // *Зарубежное военное обозрение*. – 2004. – № 1 – С. 11–19. 8. Тарас А.Е. *Так сражается SAS* / А.Е. Тарас. – Минск.: Харвест, 2003. – 336 с.

УДК 97

Б.С. Левик

Національний університет “Львівська політехніка”,
Інститут гуманітарних та соціальних наук

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОПОМОГИ КОНГРЕСУ США КРАЇНАМ-ПРЕТЕНДЕНТАМ ДО ВСТУПУ У НАТО В ПЕРІОД 1994–2007 рр.

© Левик Б.С., 2009

Проналізовано роль законодавства США про розширення НАТО і надання всебічної допомоги країнам – претендентам на шляху приєднання до Північноатлантичного договору.

The article deals with the role that legislation of the USA plays in NATO enlargement process and providing all-round assistance to the aspiring prospective member-countries on the road to full membership in the North-Atlantic Treaty.

Постановка проблеми. Питання забезпечення національної безпеки та захисту національних інтересів є актуальним для кожної держави. Особливо гостро це питання постало для України у зв'язку з неоднорідністю ставлення до вирішення цього стратегічного геополітичного вектора розвитку нашої держави українських політиків і самого суспільства. Попередній історичний досвід